

Жылдык отчет

Долбоордун аталышы: Ак-Буура дарыясынын бассейнинин суу режиминин мониторинги жана комплекстүү географиялык-гидрологиялык райондоштуруу https://grant.oshsu.kg/visual_monit.php?id_dolboor=65

Долбоор пландаштырылган моонот: 1-октябрь, 2022-ж. - 1-октябрь, 2023-ж.

Долбоорду аткаруунун актуалдуулугу жана изилдөөнүн максаты, милдети, объектиси: Ак-Буура дарыясынын бассейнинин экологиялык абалына мониторинг жүргүзүү жана географиялык жана гидрологиялык райондоштуруу.

Ачкыч сөздөр: Ак-Буура дарыясы, дарыя бассейни, мониторинг, гидрометеорологиялык изилдөө, суу балансы, вертикалдык зоналуулук, агып чыгуунун жылдык нормасы, комплекстүү географиялык-гидрологиялык райондоо, экологиялык баалоо, суу режими, картага түшүрүү.

Долбоорду идеясын ишке ашыруу мүмкүнчүлүктөрү жана изилдөөнүн методу: Гидрометеорологиялык маалыматты талдоодо жана жалпылоодо графикалык жана картографиялык түзүлүштөрдүн, математикалык статистиканын, гидрологиялык аналогиянын жана географиялык жана гидрологиялык анализдин ыкмалары колдонулат. Эсептөө материалдары компьютердик эсептөө техникасынын жардамы менен аткарылат.

Изилдөөлөрдүн болжолдуу натыйжалары жана аларды коммерциялаштыруу (ишке ашыруу) жолдору:

- Ак-Буура дарыясынын бассейнинин суу балансынын элементтеринин мыйзам ченемдүүдүгү, суу чогултуунун орточо бийиктиги менен;
- Жылдык суу агымы менен жердин бийиктиги ортосундагы байланышы;
- Ак-Буура дарыясынын бассейни боюнча суу балансын баалоо;
- Суу ресурстарын комплекстүү баалоо жана аларды сарамжалдуу пайдалануу үчүн зарыл болгон райондоштуруу;
- Суунун булганышынын индексинин эсептөө, анын негизинде суунун сапат класстары жана алардын экологиялык абалы аныкталат;
- Суу объектилеринин гидрологиялык, гидрохимиялык, гидробиологиялык абалына мониторинг жүргүзүү тармагын уюштурууну өркүндөтүү;
- Долбоор жыйынтыктарынын негизинде суу объектерин коргоо жана калыбына келтирүү боюнча аймактык программаларды ишке ашыруу үчүн инвестициялык каражаттарды тартуу.

Учурда буткон иштер:

- I. Суу ченоо пункттун турдуу тузулуштору каралып чыгып, алардын ичинен долбоор милдеттерине эн эле ыңгайлууусу тандалды. Курулманын чиймеси чийилип, материалдар жана жумуштар эсептелип чыкты.
- II. Факультеттин тушундагы Ак-Буура дарыясынын жээгинен бир нече жер каралып, суу ченоочу пунктту куруу орду тандалды.
- III. Студент жана магистранттар менен сабак, сабактан кийинки учурда Ак-Буура дарыясындагы суу денгээли, суу агымынын ылдамдыгы ченелип, суу коломун гидрологиялык формулалар менен эсептелип турду.
- IV. Геомаалыматтык системалар программалары жана спутниктик суротторду талдоо ыкмалары менен Ак-Буура дарыясынын бассейнин тактоо жургузулду. Учурда бассейди бийиктик боюнча (0-800м, 800-2000м, 2000-3000м, 3000м жогору) райондоо иши жургузулуп жатат жана турдуу маалымат булактарынан бул райондоонун илимий далилдери жана мааниси каралып, талданууда.
- V. Долбоор иштеп чыккан топтун мучолору 2022-жылдын июнь айынан бери томонку макалаларды илимий журналдарга тапшырып, алар басмадан чыгарылды:
 - 1) Sherbaeva Z., Kamchiev U., The role of the remote sensing data in the monitoring and planning of the urban landscapes // Bulletin of Osh state university, #4, - Osh, 2022, p.56-63.
http://dx.doi.org/10.52754/16947452_2022_4_56
 - 2) Шербаева З.Э., Камчиев У.М., Матикеева Н.К., Карта түзүү геоэкологиялык изилдөөнүн жана аймакты объективдүү баалоонун ыкмасы катары: Ак-Буура дарыясынын алабынын мисалында // «Тоо экосистемаларынын туруктуулугу: өздөштүрүү жана коргоо маселелери» эл аралык илимий-практикалык конференциясынын материалдары, ОшМУ Жарчысы, - Ош, 18-октябрь 2022-ж., 230-237 б.
<https://ecosystem2022.oshsu.kg/mainsite/other/04.pdf>
 - 3) Т.Матикеев, У.Камчиев, К.Абдисалам кызы, Landscape features of the Chatkal sub-sector in the Tian Shan mountains // Bulletin of science and practice, #11, - Nijnevartovsk, 2022, p.142-150
<http://dx.doi.org/10.33619/2414-2948/84/18>
 - 4) Матикеев Т.К., Шербаева З.Э., Шаимкулова Р.Р., Исакова У.И., Ландшафтные особенности Таласского подсектора Тянь-Шаня // Бюллетень науки и практики, №1, Нижневартовск, 2023, с.125-130
<https://cyberleninka.ru/article/n/landshaftnye-osobennosti-talasskogo-podsektora-tyan-shanya>

Пландалган аракеттер:

- I. Долбоор алкагында сатып алынуучу жабдуулар боюнча 2 тендер откорулуп, женуучу аныкталбады. Учурда жабдуулардын тизмеси кайрадан каралып чыгып, баалар озгорулгонуно байланыштуу, эсептер ондолуп, 3-тендерге сунуштоо беруу боюнча иштер журуп жатат.

Долбоор жетекчиси, г.и.к., доцент:

З.Э.Шербаева